

WWF Verdens naturfond
Postboks 6784 – St. Olavs plass
0130 Oslo
Org.nr.: 952330071MVA
Tlf: 22 03 65 00
post@wwf.no
www.wwf.no
facebook.com/WWFVerdensnaturfond

Til Klima- og miljødepartementet

Oslo, 09.02.2024

Høringsuttalelse til NOU 2023: 25 Omstilling til lavutslipp – Veivalg for klimapolitikken frem mot 2050

WWF Verdens naturfond takker for muligheten til å gi høringsuttalelse om NOU 2023: 25 Omstilling til lavutslipp – Veivalg for klimapolitikken mot 2050. WWF stiller seg i hovedsak bak utvalgets anbefalinger for retningen i klima- og miljøpolitikken frem mot 2050, men viser til vår drøfting rundt mangelfull utredning for klimakutt ved hjelp av biomasse på side 8-9.

Omstillingen til et lavutslippssamfunn vil berøre alle sektorer, og i et 2050-perspektiv spør Klimautvalget 2050 hvilke utslipp som skal være igjen. Klimaloven slår fast at Norge skal redusere sine utslipp med 90-95 prosent sammenlignet med 1990-nivå, det betyr at Norges samlede utslipp i 2050 skal være på 2,5-5 millioner tonn CO₂-ekvivalenter. Det krever et endret aktivitetsnivå i alle sektorer, og i alle deler av samfunnet. Omstillingen må bygges på at dagens utslipp skal fjernes eller reduseres kraftig gjennom redusert aktivitetsnivå, endret atferd og bruk av nullutslippsteknologi, i tråd med UFF-rammeverket.

Dagens politiske beslutninger vil ha langtrekkende konsekvenser for klima, natur og miljø, men klimaendringene og konsekvensene av dem bestemmes av alle utslipp over tid, ikke i et gitt år. Mange beslutninger som tas i dag påvirker utslipp frem mot, og forbi, 2050. Derfor må utslippskuttene skje så tidlig som mulig.

Vi vil i denne høringsuttalelsen rette søkelyset mot hvordan rapportens anbefalinger konkret kan operasjonaliseres i kommende og nærstående politiske planer og prosesser. Vi har derfor strukturert våre forslag etter de temaer som Klimautvalget 2050 har lagt frem sine anbefalinger for, vist til relevante prosesser, og ber Regjeringen og Stortinget følge opp forslagene i sine politiske beslutninger de kommende årene. Det vises for øvrig til begrunnelser i Klimautvalgets egen utredning.

I kommende politiske prosesser må Regjeringen og Stortinget fatte følgende beslutninger:

Vi jobber for å stanse
naturødeleggelse og skape en
framtid der mennesker lever
i harmoni med naturen.
sammen for naturen wwf.no

Klimapolitikk, -mål og -styringssystemer

- (A) **Klimameldingen:** Vedta en klimaplan som når målet om 95 prosent utslippskutt i 2050.
- (B) **Klimaloven, Klimameldingen:** Oppdatere klimaloven for å presisere at Norges klimamål for 2050 innebærer reduksjon i utslippene fra norsk territorium med 90-95 prosent sammenlignet med 1990, ikke medregnet utslipp og opptak fra skog- og arealbrukssektoren. Norge skal ikke bruke kvoter eller karbonfjerning (CRM) for å nå dette målet.
- (C) **Klimaloven, Klimameldingen:** Oppdatere klimaloven for å sette mål om å bevare og øke naturlig karbonlagre i alle norske økosystemer på land og til havs. Det må fastsettes separate mål for henholdsvis reduksjon i utslipp, økning av opptak og beskyttelse av naturlige karbonlagre.
- (D) **Klimameldingen:** Etablere et nasjonalt regnskap for naturlige karbonlagre, der utslipp, opptak og ulike karbonlagre kommer fram. På bakgrunn av regnskapet, og vurderinger av påvirkningsfaktorer og potensiale, settes det tallfestede mål for utslipp, opptak og lagring, i takt med utviklingen av tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag.
- (E) **Ny Havmiljølov:** Sette mål i den nye Havmiljøloven om å bevare og øke naturlige karbonlagre til havs, med separate mål for henholdsvis reduksjon i utslipp, økning av opptak og beskyttelse av naturlige karbonlagre.
- (F) **Klimaloven, Klimameldingen:** Utarbeide et nytt mål for norsk utslippsutvikling etter 2050.
- (G) **Klimaloven, Klimameldingen:** Lovfeste krav om å lage forpliktende femårige utslippsbudsjetter frem til 2050, basert på helhetlige klima- og energiplaner hvert andre år, og at det årlig legges frem et felles faggrunnlag.
- (H) **Grønn Bok:** Utarbeide en plan for økning i CO₂-avgift for perioden etter 2030 frem mot 2050.
- (I) **Statsbudsjettet:** Styrke Klimasats med 500 mill. kr. i statsbudsjettet for 2025, og gjøre tilskuddet til en årlig bevilgning. [Se WWFs forslag.](#)
- (J) **Klimaloven, Klimameldingen:** Opprette et faglig og uavhengig "Klimaråd" som tilknyttes og forankres i klimaloven.
- (K) **Grønn Bok:** Utarbeide en analyse for når det kan være realistisk å forvente at ulike utslippskilder kan gå i null, for å gi forutsigbarhet i omstillingen. Analysen bør baseres på et godt kunnskapsgrunnlag fra fagetatene på tiltak og virkemidler for utslippsreduksjoner, og oppdateres regelmessig. Vurderinger knyttet til aksept for klimatiltak, motivasjon for endring og andre barrierer enn økonomiske barrierer bør inngå.
- (L) **Klimameldingen:** Avvikle klimanøytralitetsmålet 2030.
- (M) **Forskriftsendring Finansdepartementet (utredningsinstruksen):** Det innføres krav om vurdering av natur- og klimapåvirkning og natur- og klimarisiko i utredningsinstruksen og tilhørende veileder.
- (N) **Klimaloven:** Innføre klimahensyn i lovgivningen gjennom å styrke klimalovens rettslige status på linje med Naturmangfoldsloven, slik at den kan håndheves av domstolene.
- (O) **Klimameldingen:** Gjennomføre klimavask av relevante lover.
- (P) **Perspektivmeldingen:** Gjøre oppnåelse av klimamålene til utgangspunkt for Perspektivmeldingen.

Petroleumssektoren

- (A) **Klimameldingen, ny Klima- og energiplan:** Utarbeide en helhetlig klima- og energiplan som inkluderer en strategi for slutfasen til norsk olje og gass. Strategien må inkludere en vurdering av:
 - hvilken påvirkning global klimapolitikk vil ha på rammebetingelsene for norsk petroleumsvirksomhet

- omstillingsrisiko og en stresstesting mot ulike klimascenarioer og lønnsomhetsvurdering, samt rollen til nye forretningsmodeller som hydrogen og CCS
 - hvor stor del av utslippsbudsjettet for 2050 petroleumsnæringen vil legge beslag på ved ulike strategier for leting og utbygging, herunder konsekvenser av ny infrastruktur for gasseksport
 - hvor stor del av utslippsbudsjettet produksjon av blått hydrogen vil legge beslag på under ulike forutsetninger av produksjonsnivå i 2050
 - hvordan omstillingen av petroleumsnæringen vil påvirke og samvirke med omstillingen i andre næringer, særlig kraft, areal, arbeidskraft og kompetanse
 - konsekvenser for norsk økonomi, statens inntekter og arbeidsmarkedet
 - hvordan beslutnings- og styringssystemer kan legge til rette for en bred vurdering av alle konsekvenser ved beslutninger knyttet til petroleumsvirksomheten
 - hvordan letepolitikken kan strammes inn videre for å legge til rette for gradvis reduksjon i aktiviteten
 - skjerpning av miljø- og klimakrav som ligger til grunn for godkjenning av utbygging og drift
 - justeringer i skattesystemet for å legge til rette for omstilling, bl.a grenseflater mellom virksomhet innenfor og utenfor petroleumsskatteregimet
 - statens rolle som eier gjennom Equinor og SDØE
 - hvordan pålegge oljeselskapene større ansvar for forbrenningsutslipp, for eksempel ved å følge EUs krav til lagringskapasitet eller en mer omfattende "panteordning"
 - krav om at selskaper som opererer på sokkelen utarbeider omstillingsplaner
 - hensiktsmessighet ved å etablere mål for utslipp knyttet til norsk eksport
- (B) **Klimameldingen, ny Klima- og energiplan:** Ikke gi nye tillatelser til leting, utvinning (PUD), eller anlegg og drift (PAD) frem til denne strategien er ferdigstilt og behandlet av Stortinget.
- (C) **Klimameldingen, ny Klima- og energiplan:** Permanent stanse letevirksomhet uten direkte tilknytning til eksisterende infrastruktur.
- (D) **Klimameldingen, ny Klima- og energiplan:** Stanse beslutninger om bygging av infrastruktur som binder oss til utslipp frem mot og forbi 2050.
- (E) **Petroleumsskatteloven:** Innføre en omstillingsavgift på produksjon av olje og gass, som innrettes slik at det betales et fast kronebeløp per produserte fat oljeekvivalent, og provenyet kan brukes til å styrke omstillingen av norsk økonomi. [Se WWFs forslag.](#)
- (F) **Petroleumsløven, Petroleumsforskriften:** Forankre krav til vektlegging av klimahensyn i forvaltningen av petroleumssressursene som et overordnet hensyn gjennom en oppdatering av Petroleumsløven og Petroleumsforskriften.
- (G) **Petroleumsskatteloven, Statsbudsjettet:** Ikke kompensere prisfall eller variasjoner i olje- og gassnæringen skattemessig eller næringspolitisk.
- (H) **Statsbudsjettet:** Sørg for at alle kostnader ved klimatiltak i olje- og gassnæringen så langt som mulig bæres av oljeselskapene selv, inkludert eksterne kostnader som for eksempel til kraftforsyning.
- (I) **Klimameldingen, Naturmeldingen:** Unngå kraft fra land som utslippsreducerende tiltak.
- (J) **Lov om avgift på utslipp av CO₂ i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen:** Øke CO₂-avgift for petroleumsvirksomheten betydelig, og legge opp til en forutsigbar økning frem mot, og etter 2030. Økningen bør minimum være større enn økningen i den generelle CO₂-avgiften. Sørg for at det ikke lenger skal gis fradrag for CO₂-avgift i petroleumsvirksomheten i særskattegrunnlaget.

- (K) **Klimameldingen, Norges NDC til Parisavtalen:** Inkludere informasjon om planlagt utvinning av og infrastruktur for fossil energi som en del av rapporteringen under Parisavtalen fra 2025.
- (L) **Petroleumsloven:** Gi Statnett og NVE en rolle i behandlingen av PUD for nye olje- og gassfelt, og vurderer en grense for kraftbehov som utløser stortingsbehandling av PUD.
- (M) **Internasjonalt samarbeid:** Sørge for at Norge går foran internasjonalt for tilbudssidepolitikk, blant annet gjennom Beyond Oil and Gas Alliance (BOGA).

Energisystemet

- (A) **Tildelingsbrevet til Miljødirektoratet, Havenergiloven, Havenergilovforskriften, Energiloven, Energilovforskriften:** Vedta at konsekvensutredninger og konsesjoner for energiutbygging skal vurderes og godkjennes av miljømyndighetene, som har best kompetanse for å ivareta natur og klima i fornybarutbyggingen. Miljømyndighetene må tildeles både ressurser og mandat for å gjennomføre dette.
- (B) **Energilovforskriften, Havenergilovforskriften:** Innføre ambisiøse, tydelig definerte, og forutsigbare krav til klima- og naturhensyn i konsesjonssystemet for vindkraft, solkraft, og havvind som ivaretar hensyn til naturmangfold, økosystemfunksjoner og vern, og tilrettelegger for avbøtende tiltak og sirkulær økonomi.
- (C) **Energilovforskriften, Havenergilovforskriften:** Vedta at for å få konsesjonstillatelse til å bygge ut fornybar energi skal utbygger ha vist at de kommer til å bruke hierarkiet for skadebegrensning (the mitigation hierarchy), mest mulig effektivt (dvs unngå mest mulig skade gjennom valg av energikilde og plassering, begrense mest mulig skade gjennom avbøtende tiltak, og kompensere resterende skader gjennom restaurering eller kompensasjon).
- (D) **Energilovforskriften, Energiloven:** Vedta at konsesjonssystemet for vindkraft skal definere at vindkraft ikke skal plasseres i:
 - verneområder og INON-områder med buffersoner
 - store sammenhengende naturområder med urørt preg, truede naturtyper, nasjonalt og regionalt viktige friluftslivsområder, og utvalgte kulturlandskap
 - IBA-områder, viktige leveområder og trekkområder for ansvarsarter, truede og prioriterte arter som blant annet villrein
 - myr og annen våtmark, torvmark og karbonrik skog
- (E) **Havenergiforskriften, Havenergiloven:** Vedta at konsesjonssystemet for havvind skal definere at vindkraft ikke skal plasseres i:
 - viktige gyteområder og vandringsruter, samt sårbare oppvekstområder, for økonomisk eller økologisk viktige eller sensitive fiskebestander
 - trekkruiter for trekkfugler og viktige leveområder for sjøfugl, der det kan få negativ effekt på arter eller bestander
 - migrasjonsruter for marine pattedyr
 - viktige leveområder for truede arter på havbunnen og i vannmassene
 - områder som er definert som særlig verdifulle og sårbare områder (SVO) i forvaltningsplanene for norske havområder før disse er utredet med tanke på marint vern etter naturmangfoldloven (innenfor 12 nautiske mil) eller havmiljøloven (utenfor 12 nautiske mil)
 - områder med høyt naturlig karbonopptak og karbonlagring
- (F) **Statsbudsjettet:** Vedta en langsiktig og helhetlig finansieringsplan for naturkartlegging av potensielle havvindområder, som står i relasjon til norske havvindmål om å produsere 30 GW i 2040 med et svært lavt eller positivt naturfotavtrykk. [Se WWFs forslag.](#)
- (G) **Havenergiforskriften, Statsbudsjettet:** Vedta at staten skal stå for en første preliminær miljøkonsekvensutredning av et standardprosjekt i hvert åpnet havvindområde (som i

- Danmark), og at utbyggere kan bruke data derfra for å utforme de beste naturløsningene når de søker om tildeling og konsesjon.
- (H) **Havenergiforskriften:** Vedta at prekvalifiseringene og auksjonene for havvind skal inneholde utslagsgivende og forpliktende bærekraftskriterier.
 - (I) **Energiloven, Havenergiloven:** Vedta at FNs prinsipp om Fritt og informert forhåndssamtykke fra urfolk som er rettighetshaverne (Free, Prior and Informed Consent, FPIC) skal følges i alle tilfeller der urfolk kan påvirkes av fornybarutbygging i Norge, og at samtykke/godkjenning fra rettighetshavere er nødvendig for at en konsesjon skal kunne tildeles.
 - (J) **Klimameldingen:** Styrke Rådet for rettferdig omstilling gjennom å utvikle det fra et treparts- til et firepartssamarbeid, der forskningsinstitusjoner eller organisasjoner som besitter kompetanse om natur og klima inngår.
 - (K) **Statsbudsjettet:** Utvide dagens målsetning på 10 TWh for energieffektivisering til å inkludere et eget delmål på 3 TWh for solkraftproduksjon på bygg og bolig for en total på 13TWh produksjon og besparelser i 2030, og styrke bevilgningene med minst 3 milliarder årlig frem mot 2030. [Se WWFs forslag.](#)
 - (L) **Plan- og bygningsloven, Byggteknisk forskrift:** Innføre strengere krav til at rehabilitering og ombygging resulterer i lavere energibruk, samt klimahensyn for pålegg om utbedring og krav om solkraft på større næringsbygg.
 - (M) **Forskrift om CO2-kompensasjon:** Stille krav til økt energiøkonomisering i CO2-kompensasjonsordningen for bedrifter med kvotepliktige utslipp.
 - (N) **Energiloven:** Innføre krav om utnyttelse av spillvarme ved nyetablering av industri og datasentre.
 - (O) **Forskrift om energimerking i bygninger:** Innføre minimumskrav til energistandard i utleieboliger og offentlige bygninger.
 - (P) **Bygningsdirektivet:** Implementere den reviderte energimerkeforordningen i EU.
 - (Q) **Forurensingsloven, Forurensingsforskriften:** Innføre forbud mot bruk av fossile energikilder til energibruk i industrien.

Arealer og natur på land

- (A) **Naturmeldingen:** Beskrive en helhetlig nasjonal arealpolitikk både på land, i kystsonen og til havs som belyser utfordringer og løsninger knyttet til klima og natur, og knyttes til en helhetlig tilnærming for alle samfunnsinteresser. Naturmeldingen bør sees i sammenheng med forslaget om en egen klima- og energiplan, se ovenfor.
- (B) **Statsbudsjettet:** Sikre bedre kartlegging av natur både på land og til havs, både på [Klima- og Miljødepartementets](#), [Energidepartementets](#) og [Nærings- og Fiskeridepartementets](#) budsjett.
- (C) **Naturmeldingen, Statsbudsjettet:** Sette mål om å restaurere minst 30 prosent av Norges forringede naturområder i tråd med naturavtalen. Legge fram en plan for kartlegging av restaureringsbehovet for ulike økosystemer, og en strategi med konkrete tiltak for hvert enkelt økosystem. [Se WWFs forslag.](#)
- (D) **Naturmeldingen:** Legge fram en prioritert framdriftsplan for lovvask, hvor alle lover som omhandler utbygging eller naturbruk, som for eksempel plan- og bygningsloven, skogloven, petroleumsløven, havressursloven og akvakulturloven, må tilpasses målene i naturavtalen.
- (E) **Forskriftsendring, forskrift om konsekvensutredninger:** Sørge for at konsekvensutredninger bestilles av myndighetene på tiltakshavers regning.
- (F) **Naturmeldingen:** Beskrive en prosess for å fase ut eller legge om miljøskadelige subsidier, og heller prioritere miljøvennlige subsidier, som tilskuddsordning for fleralderskogbruk.

- (G) **Naturmeldingen:** Styrke Statsforvalterens rolle og myndighet i arealforvaltningen av landområder og i kystsonen, og legge opp til mer aktiv bruk av innsigelse for å gi bedre rettleiding og føringer til kommunene.
- (H) **Naturmeldingen:** Etablere et prinsipp om at naturbaserte tiltak for klima ikke skal ha negative konsekvenser for naturmangfold.
- (I) **Naturmeldingen:** Lage et nasjonalt naturregnskap, som for landbaserte arealer baseres på kommunal rapportering gjennom KOSTRA. Naturregnskapet må gi en nasjonal oversikt over planlagt utbygging og over årlige arealbruksendringer, og en status for utviklingen av og påvirkningen på naturlige karbonlagre.
- (J) **Naturmeldingen:** Sette et mål om naturnøytralitet på nasjonalt og regionalt nivå, med virkning for den enkelte kommune.
- (K) **Naturmeldingen:** Legge fram en nasjonal ordning for hvordan utbyggere skal betale for nye naturinngrep gjennom en naturavgift eller pålagt naturkompensasjon. Inntektene fra ordningen må gå inn i et fond og øremerkes til restaurering av natur. Ordningen bør gjelde for alle arealer som omfattes av plan- og bygningsloven.
- (L) **Naturmeldingen:** Innføre et forbud mot nedbygging og nydyrking av myr, og foreslå lignende lovbestemmelser for andre verdifulle naturtyper.
- (M) **Naturmeldingen:** Legge fram en strategi for skogvern som oppfyller vedtatte målsettinger. [Se WWFs forslag.](#)
- (N) **Naturmeldingen:** Innføre meldeplikt for all hogst, samt innføre systematisk rapportering av lokalisering av utført hogst.
- (O) **Naturmeldingen:** Innføre et særlig og varig forbud mot hogst av naturskog i bratt og utilgjengelig terreng.
- (P) **Klimameldingen:** Utvikle og presentere et mer inngående klimaregnskap spesifikt for skog og skogbrukssektoren, som til forskjell fra dagens regnskap skiller tydelig mellom opptak, utslipp og påvirkning på lagre. Regnskapet kan brukes til å måle sektorens bidrag til innfrielsen av nytt mål om naturlig karbonlagring i klimaloven, som foreslått ovenfor, og som grunnlag for internasjonal rapportering.
- (Q) **Naturmeldingen:** Overføre forvaltningen av arealdelen av plan- og bygningsloven fra Kommunal- og distriksdepartementet tilbake til Klima- og miljødepartementet.
- (R) **Midlertidig forskrift under skogloven:** Innføre hogststopp for all biologisk gammel skog inntil disse skogene er kartlagt og kartfestet.
- (S) **Statsbudsjettet:** Opprette Natursats som en ordning for støtte til gjennomføring av tiltak for å ta bedre vare på og restaurere naturmangfold i kommunene. [Se WWFs forslag.](#)
- (T) **Statsbudsjettet:** Støtte tiltak med naturbaserte løsninger i bebygde strøk, som restaurering av myr og andre våtmarker (inkludert arealer som gir fordrøyning av nedbør), samt gjenåpning av bekker, gjennom Klimasats eller en ny Natursats. Utarbeide tilhørende veileder for hvordan slikt arbeid kan gjennomføres. [Se WWFs forslag.](#)
- (U) **Statsbudsjettet:** Det innføres en økonomisk støtteordning til kommuner for å "planvaske" alle kommunale planer eldre enn fem år. [Se WWFs forslag.](#)
- (V) **Mandat ekspertutvalg:** Presisere i mandatet til ekspertutvalget for samfunnsøkonomi og klimaendringer (som varslet i St.mld. 26 (2022-23) om Klima i endring) at ved klimatilpassingstiltak knyttet til naturskade bør naturbaserte løsninger, spesielt restaurering av natur, være et foretrukket alternativ. Utvalget bør få i oppdrag å fremme forslag om relevante tilhørende støtteordninger og nasjonale retningslinjer.
- (W) **Naturmeldingen:** Bestille en ekstern gjennomgang av hvorvidt gjeldende kunnskapsgrunnlag, lovgivning og virkemiddelbruk i skogbrukssektoren ivaretar hensyn til opptak og lagre av karbon, og naturmangfold.

Arealer og natur i havet

- (A) **Statsbudsjettet:** Styrke kapasiteten hos miljømyndighetene innen havforvaltning i tråd med økende antall oppgaver. [Se WWFs forslag.](#)
- (B) **Forvaltningsplanene for norske havområder:** Innføre et system for bindende, helhetlige arealplaner for bruk av havarealer, hvor ansvaret for gjennomføring, koordinering og oppfølging av planprosessen ligger hos miljømyndighetene og den eksisterende styringsgruppen for de helhetlige forvaltningsplanene for norske havområder.
- (C) **Forvaltningsplanene for norske havområder:** Hensynta kunnskapsmangler om utslipp og opptak av klimagasser når nye aktiviteter og tiltak vurderes. Ny og eksisterende aktivitet bør ta utgangspunkt i føre-var-prinsippet og ikke igangsettes dersom det kan redusere havets karbonlagre og påvirke naturmangfoldet negativt.
- (D) **Forvaltningsplanene for norske havområder:** Definere særlig verdifulle og sårbare områder (SVO) i tråd med vitenskapelige råd fra Havforskningsinstituttet, inkludert områder som er viktige for karbonlagring.
- (E) **Forvaltningsplanene for norske havområder:** Ikke igangsette ny aktivitet i områder som er definerte som særlig verdifulle og sårbare områder (SVO), inkludert områder som er viktige for karbonlagring, uten at disse er utredet for marint vern først.
- (F) **Naturmeldingen, Statsbudsjettet:** Styrke kunnskapen om havets karbonlagre, marine økosystemer og økosystemenes tilstand. [Se WWFs forslag.](#)
- (G) **Klimameldingen, Naturmeldingen:** Fase ut fiskemetoder som har negativ påvirkning på havbunnens naturmangfold og karbonlager, slik som bunntål og snurrevad.
- (H) **Stortingsvedtak:** Arbeide aktivt for et effektivt nasjonalt og internasjonalt moratorium mot mineralutvinning på havbunnen, inntil man har tilstrekkelig kunnskap og er sikret at mineralutvinning til havs kan skje uten skade på naturen, naturmangfold eller økosystemfunksjoner som karbonlagringsevnen.

Sirkularitet og Norges fotavtrykk

- (A) **Perspektivmeldingen:** Integrere [planetens tålegrenser](#) som en styrende betingelse i langsiktige scenarioer for norsk økonomisk utvikling.
- (B) **Eierskapsutøvelse:** Inkludere naturpåvirkning og ressursbruk i den statlige eierskapsutøvelsen, herunder tiltaksplaner for å redusere ressursbruk og fremme sirkulær omstilling i statlig eide selskap eller som del av relevante sektoravtaler inngått av regjeringen, eksempelvis med industri, skog- og landbruk.
- (C) **Naturmeldingen, Klimameldingen:** Legge frem en tiltaksplan for å redusere press på planetens tålegrenser med utgangspunkt i sirkulær økonomi. Tiltaksplanen bør inneholde:
 - en overordnet målsetning om å redusere fotavtrykk fra forbruk og produksjon og utrede Norges bidrag til press på planetens tålegrenser gjennom økonomisk aktivitet, etter modell fra EUs [Consumption footprint indikator](#), herunder også et forbruksbasert klimaregnskap
 - en målsetting om [redusere materielt fotavtrykk](#) og dobling i bruk av sirkulære materialer (circular materials used) som styrende målsetning for sirkulærøkonomi i Norge, i tråd med [EUs sirkulære handlingsplan](#) og nasjonale handlingsplaner i sirkulære foregangsland
 - utredning og innføring av ytterligere forslag til skatte- og avgiftsvirkemidler som bidrar til å redusere forbruk av både fornybare og ikke-fornybare naturressurser; eksempelvis avgift på jomfruelige ressurser. [Se WWFs forslag](#)
 - vurdering av ytterligere tiltak i samarbeid med næringen for nå deres felles målsetning om å halvere matsvinnet innen 2030
- (D) **Internasjonalt samarbeid:** Ta en aktiv og ledende rolle for internasjonalt samarbeid for å utvikle og definere styringsverktøy og tilnærminger til hvordan økonomien kan innrettes

for å levere velferd innenfor planetens tålegrenser, som eksempelvis EUs [«Beyond GDP» arbeid](#) eller den multinasjonale koalisjonen [Well Being Economy Alliance](#).

Utenrikspolitikk og finansiering

- (A) **Statsbudsjettet:** Sikre at det er samstemthet mellom finansiering av internasjonale natur- og klimaforpliktelser, nasjonal energi- og klimapolitikk, og bistandspolitikk.
- (B) **Statsbudsjettet:** Utrede om investeringer i å bevare globale fellesgoder som verdenshav, plastforurensning, klima/utslippsreduksjoner og store skogområder kan utgiftsføres på andre poster enn bistand og annen utviklingsfinansiering.
- (C) **Statsbudsjettet:** Påse at bistand til klimatilpasning eller tap og skade ikke utgiftsføres som annen bistand for å nå bærekraftsmålene i utviklingsland.
- (D) **Statsbudsjettet:** Forsterke Norges bidrag til klimafinansiering og lage en opptrappingsplan som kommuniseres til FN som Norges bidrag til klimafinansiering under Parisavtalen.
- (E) **Klimameldingen, Naturmeldingen:** Pålegge rette og relevante faginstanser som skal utvikle utdypet kunnskap om den internasjonale handelens effekt på klimagassutslipp, naturmangfold og klimatilpasning å engasjere seg aktivt i den internasjonale dialogen og utviklingen som skjer på dette området.
- (F) **Klimameldingen:** Utrede behovet for reform av multilaterale organisasjoner slik at de er tilpasset målene i Parisavtalen.

Veivalg og virkemidler

Beslutninger som tas i dag påvirker hvordan utslippsbudsjettet ser ut i 2050, derfor må vi redusere stivhengigheten dagens beslutninger medfører og konsekvensene det påfører. Skal vi komme inn på riktig sti trengs det politisk lederskap og beslutninger som skaper forutsigbarhet i samfunnet og sanker legitimitet blant befolkningen. Derfor må klimapolitikken bygge på kunnskap, med forurenser betaler-prinsippet som bunnplanke og et premiss om rettferdig fordeling av goder og byrder. I kommende politiske prosesser må regjeringen og Stortinget fatte følgende beslutninger:

- (A) **Klimameldingen, ny Klima- og energiplan:** Legge frem helhetlige klima- og energiplaner som stortingsmeldinger hvert andre år.
- (B) **Klimameldingen, ny Klima- og energiplan:** Lovfeste krav til et norsk utslippsbudsjett, med en øvre grense for hvor mye Norge kan slippe ut i en femårsperiode, der budsjettene strekker seg til 2050.
- (C) **Grønn bok:** Integrere klima i interne budsjettprosesser, der det synliggjøres hvordan budsjettforslag påvirker det langsiktige klimamålet. Hvert sektordepartement tildeles et utslippsbudsjett som er i tråd med klimamålene, og er ansvarlige for å utforme sektorvise handlingsbaner som viser hvordan utslippsmålene nås.

WWF vil påpeke at utvalgets utredning av tilgjengelige klimakutt i Norge til 2050 er mangelfull, da den legger opp til en stor andel kutt ved hjelp av biomasse uten å medregne tilgang eller negative natur- og klimaeffekter. Dette understreker viktigheten av å se natur og klima i sammenheng. Vi støtter likevel de overordnede konklusjonene fra analysen om at det vil være restutslipp. Dersom tilgang til biomassebasert utslippskutt er mindre enn antatt, vil denne andelen øke, og legge ytterligere press på tiltak for å redusere aktivitet i andre deler av økonomien. I kommende politiske prosesser må regjeringen og Stortinget derfor fatte følgende beslutninger:

- (D) **Klimameldingen:** Utrede en helhetlig oversikt over bruk av biomassebaserte ressurser til utslippskutt som sees i sammenheng med realistisk tilgang og negativ effekt på naturlig karbonlagring i Norge og i utlandet.

- (E) **Klimameldingen, Grønn bok:** Justere dagens politikk for biodrivstoff i tråd med prinsippet om at biomasseressursen er begrenset og må nedjusteres tilsvarende hvor tilgjengelig biodrivstoff omprioriteres til sektorer uten fullgode elektriske alternativer.
- (F) **Klimameldingen:** Utvikle en handlingsplan for norske biomasseressurser som tar sikte på best mulig utnyttelse av ressursene før eventuell energigjenvinning.

Å satse på kvotekjøp og CCS-teknologi som klimaløsninger er en risikabel strategi. I kommende politiske prosesser må regjeringen og Stortinget derfor fatte følgende beslutninger:

- (G) **Klimameldingen:** Ikke medregne kvotekjøp i lavutslippsmålet 2050. I stedet kan et sterkere europeisk samarbeid gjøre ambisiøs klimapolitikk enklere, gjennom like spilleregler på tvers av land.
- (H) **Klimameldingen:** Ikke bruke teknologi for karbonfangst og –lagring (CCS) til storstilt karbonfjerning gjennom såkalt direktefangst fra luft eller bio-CCS som en løsning for å nå klimamål, som et alternativ til å redusere utslippene, eller som påskudd for forlenget produksjon av fossile brenslere.
- (I) **Klimameldingen:** Ikke telle karbonfjerning (CDR) mot utslippsmål og bør slik ikke være en del av klimapolitikken som skal oppfylle Norges utslippsmål.

Organisering for klimaomstilling

Lokaldemokratiet spiller en avgjørende rolle når Norge skal bli et lavutslippssamfunn i 2050. Derfor trenger kommunene en forsterket rolle i klimapolitikken. I kommende politiske prosesser må regjeringen og Stortinget fatte følgende beslutninger:

- (A) **Ny Klimalov, Statsbudsjettet:** Forankre kommunenes ansvar for utviklingen til lavutslippssamfunnet og bidrag i omstillingen gjennom innføring av en klimalov for kommunene som fastsetter kommunenes ansvar for å nå klimamålene, inkludert øremerking av statlige ressurser for å utføre disse oppgavene.
- (B) **Kommuneloven, Plan- og bygningsloven:** Oppdatere formålsparagrafen i Kommuneloven og Plan- og bygningsloven for å forsterke klimahensyn.
- (C) **Kommuneloven, Instruks for Statsforvaltere:** Videreutvikle Statsforvalterens rolle for å samordne og veilede kommunene i arbeidet med samfunns- og arealplaner.
- (D) **Klimameldingen, Statsbudsjettet:** Etablere klimaavtaler mellom staten og kommunene for å fremme kommunenes klimaomstilling.
- (E) **Kommuneloven:** Lovpålegge kommunene å utarbeide og vedta klimamål med en tilhørende plan med tiltak for å kutte utslipp og øke opptak i tråd med målet, og et klimabudsjett som gjelder utslipp innenfor kommunens geografiske område.
- (F) **Statsbudsjettet:** Opprette kompetansesentre for kommunene der det gis tilgang på kompetanse innen arealforvaltning, sirkulærøkonomi, energieffektivisering m.m.
- (G) **Kommuneloven:** Innføre et enhetlig måle- og rapporteringssystem for kommuners klimaarbeid, lignende KOSTRA.

Vennlig hilsen

Generalsekretær

WWF Verdens naturfond

